

criminal act containing no public danger».

**Key words:** circumstances excluding the crime of an act; consent of the victim; public/social danger; public utility; crime.

УДК 343.982

*В. Колесник*

## **Питання однозначності у викладенні кримінальних процесуальних вимог щодо підготовки й проведення негласних (розшукових) дій**

Розглянуті окремі проблеми, що стосуються нормативного викладення положень кримінального процесуального закону та відомчих нормативних документів, якими встановлено порядок підготовки й проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Звертається увага на потребу правильного визначення суб'єкта прийняття рішення про проведення слідчих (розшукових) дій та осіб, яким надано право на їх проведення, Висвітлено окремі проблемні аспекти проведення таких негласних процесуальних дій уповноваженим оперативним підрозділом та складання й направлення прокурору протоколу з результатами їх проведення.

**Ключові слова:** досудове розслідування, негласні слідчі (розшукові) дії, процесуальні норми, слідчий, прокурор, слідчий суддя.

**Постановка наукової проблеми та її значення.** Негласні процесуальні дії як засоби збирання й перевірки доказів органами досудового розслідування та використання їх результатів у доказуванні за кримінальними провадженнями відоме сьогодні практиці кримінального судочинства багатьох Європейських країн, зокрема, Литви, Молдови, Німеччини, Польщі, Росії та ін. Не є виключенням в цьому й Україна, чинним кримінальним процесуальним законодавством якої у 2012 р. запроваджено окремий процесуальний інститут – негласні слідчі (розшукові) дії. Право на їх проведення з метою збирання доказів отримала сторона обвинувачення. Як і будь-яке нове явище в правовій практиці, запровадження такого інституту викликає низку наукових спорів, а його практична реалізація часто наштовхується на певні труднощі.

**Метою цієї наукової публікації** є обґрунтування тієї тези, що відсутність чіткості й повноти та однозначності у викладенні окремих процесуальних норм призводить іноді до їх різночитання й різного тлумачення користувачами вимог закону, а також нормативних приписів, які викладені у відповідних відомчих документах, у процесуальних документах, що складені уповноваженими процесуальними особами тощо. Це не сприяє розумінню сутності й обранню правильних шляхів використання отриманих результатів в доказуванні, приховує загрозу порушення прав окремих учасників кримінального провадження, ставить перед практикою питання, що вимагають належного теоретичного обґрунтування й розробки виважених криміналістичних рекомендацій з використання негласних слідчих (розшукових) дій як одного із дієвих інструментів у роботі слідчого, прокурора.

**Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.** Досудове розслідування кримінальних правопорушень є одним з найбільш складних видів соціальної діяльності, специфічність якої зумовлена тим, що слідчий, будучи одним з основних учасників цього процесу, здійснює велику кількість різнорідних дій та операцій, спрямованих на пізнання факту й механізму вчинення злочину, його наслідків та винних осіб. Це потрібно як для розкриття злочину, так і для встановлення інших обставин, які впливають на прийняття передбаченого законом правильного судового чи іншого процесуального рішення. Виконання таких завдань здійснюється в ході пізнавальної діяльності уповноважених на те процесуальних осіб, що має назву доказування, і реалізується за допомогою спеціальних криміналістичних пізнавальних засобів за умови суворого дотримання норм кримінального процесуального закону. На стадії досудового розслідування визначальну роль в пізнанні обставин вчинення злочину відіграє діяльність слідчого як представника сторони обвинувачення, а основними його засобами збирання й перевірки раніше зібраних доказів виступають слідчі та негласні слідчі (розшукові) дії. Законодавче визнання й впровадження в практику такого процесуального інституту як негласні слідчі (розшукові) дії, з одного боку, озброює

слідчого й прокурора додатковими засобами розкриття й досудового розслідування злочину, а з іншого боку – покладає на них додаткові обов'язки з високо професійного володіння такими засобами. Невміле їх використання може призвести як до порушення чи безпідставного тимчасового обмеження прав особи під час проведення негласних процесуальних дій, так і стати приводом для притягнення до відповідальності працівників правоохоронних органів, які допустили порушення закону в ході їх підготовки чи проведення. Відповідно, й інші учасники кримінального провадження – слідчі судді, судді, адвокати, на яких покладено обов'язки самим дотримуватись встановленого процесуальним законом порядку й правил здійснення правосуддя, забезпечувати охоронювані законом права й інтереси інших осіб, повинні в повній мірі володіти знаннями, які дають можливість правильного застосування норм і правил проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у доказуванні.

Негласна форма слідчих (розшукових) дій покликана забезпечити органам досудового розслідування можливість швидкого й ефективного збирання доказів, запобігати протидії досудовому розслідуванню з боку зацікавлених осіб та нейтралізувати її наслідки, гарантувати безпеку учасникам кримінального провадження та членам їх сімей в ситуаціях, коли проведенням звичайних процесуальних дій досягти цього неможливо або надзвичайно складно чи може привести до не виправданих витрат часу, відведеного на досудове розслідування. Саме негласність виступає тією визначальною складовою, яка істотно впливає на визначення конкретних видів негласних слідчих (розшукових) дій, отримання стороною обвинувачення відповідних дозволів і встановлення порядку їх проведення, визначення безпосередніх виконавців і кола залучених учасників, обрання тактичних прийомів проведення і застосування певних способів та порядку фіксації, застосування конкретних науково-технічних чи спеціальних технічних засобів, вирішення питання щодо зняття грифу таємності з певних результатів або застосованих негласних методів і прийомів роботи слідчого тощо. Водночас відсутність чіткості у формулюванні законодавчих процесуальних норм, якими встановлено порядок розв'язання зазначених та низки інших питань, може створити труднощі в їх практичній реалізації і впливати як на підготовку й тактичну складову провадження негласної процесуальної дії, так і на правомірність використання негласно отриманих результатів у доказуванні, стати причиною порушення законних прав та інтересів окремих осіб, то того ж і таких, які не виступають учасниками провадження і не мають визначеного процесуального статусу.

Варто зважати на те, що підготовка й проведення негласних слідчих (розшукових) дій підпорядковується загальним засадам кримінального провадження й загальним положенням здійснення досудового розслідування та проведення слідчих (розшукових) дій, проте має й свої особливості. Але ніякі особливості, що зумовлені негласністю проведення процесуальних дій, не можуть порушувати основоположних вимог кримінального судочинства і повинні мати в законі й інших відповідних нормативних документах однозначно визначені формулювання. Нажаль, не у всіх випадках такі вимоги дотримані при розробці нормативних положень вітчизняного процесуального закону. Так, наприклад, законодавцем у частині 3 ст. 246 КПК України вказано, що рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених цим Кодексом, – слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором [1]. Таку конструкцію законодавчої норми навряд чи можна вважати вдалою. Є істотна різниця між прийняттям уповноваженою процесуальною особою рішення про проведення певних дій і наданням відповідного дозволу слідчим суддею на реалізацію такого рішення. Слідчий суддя не здійснює досудового розслідування, за своєю ініціативою не знайомиться із зібраними стороною обвинувачення матеріалами, не оцінює перспективу і потреби щодо встановлення обставин вчинення злочину, не дає вказівок органу досудового розслідування і не приймає ніяких рішень щодо необхідності проведення будь-яких процесуальних дій, а так само і негласних слідчих (розшукових) дій. Він лише у випадках, передбачених відповідними нормами КПК України, дає дозвіл на їх проведення і лише тоді, коли з клопотанням про надання такого дозволу до нього звертаються прокурор або слідчий за погодженням з прокурором. На підтвердження тому слугує і зміст наступних статей Глави 21 даного Кодексу. Слідчий, прокурор готують і подають на розгляд слідчого судді «клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої дії», а не клопотання про її проведення. Прийняте слідчим, прокурором процесуальне рішення про проведення негласної слідчої (розшукової) дії має бути викладене у формі постанови про її проведення (частина 3 ст. 110, ст. 251 КПК України). Слідчий суддя постановляє «ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії» або «ухвалу про відмову в наданні дозволу на її проведення» (ст. 248 КПК України), а не ухвалу про проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Цим же законом встановлено процесуальні «строки дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної

слідчої (розшукової) дії», а не строки дії ухвали про проведення такої дії (ст. 249 КПК України). Лише вказавши на те, що слідчий суддя начебто може приймати рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, законодавець у жодній із процесуальних норм чинного КПК України не вказав ні назви процесуального рішення як «ухвала слідчого судді про проведення негласної слідчої (розшукової) дії», ні вимог до її змісту та порядку прийняття.

Водночас вимогами ст. 110 КПК України встановлено, що постанова слідчим, прокурором виноситься у випадках, передбачених цим Кодексом, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне. Відсутність в законі чіткої вимоги до слідчого, прокурора обов'язково винести постанову про прийняття ними рішення про проведення негласної слідчої (розшукової) дії приводить до хибного висновку про те, що замість такого процесуального документа ними може бути складено лише клопотання до слідчого судді про надання дозволу, а підставою для проведення негласних процесуальних дій може бути ухвала слідчого судді про дозвіл на їх проведення. На таке неправильне розуміння загальних засад кримінального провадження вказує нам і зміст пункту 3.4. міжвідомчої Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», згідно з положеннями якого до письмового доручення слідчого, прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії має додаватись ухвала слідчого судді про дозвіл на її проведення чи постанова слідчого, прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії [2]. Буквальне розуміння таких вимог міжвідомчої Інструкції зводиться до того, що слід вважати потрібним винесення слідчим, прокурором постанови лише в тих випадках, коли для проведення негласної слідчої (розшукової) дії не потрібен дозвіл слідчого судді, а в інших випадках ухвала слідчого судді може замінити постанову слідчого чи прокурора з їхнім рішенням про проведення процесуальної дії. Це неправильно. Саме рішення слідчого, прокурора, що прийняте у формі постанови в межах компетенції згідно із законом, а не дозвіл слідчого судді на реалізацію їх рішення є обов'язковим для виконання фізичними та юридичними особами, прав, свобод чи інтересів яких воно стосується. Таке доручення, згідно з вимогами частини 3 ст. 41 КПК України, є обов'язковим для виконання оперативним підрозділом, але така обов'язковість виконання доручення не відмінє порядку прийняття процесуальних рішень та форм їх прийняття, встановлених вимогами частини 3 ст. 110 КПК України.

Не достатньо чітким, а подекуди і спірним можна вважати існуючий порядок визначення процесуальних осіб, яким надано право на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Так, положеннями частини 6 ст. 246 КПК України передбачено, що проводити такі дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи відповідних правоохоронних органів. В цій процесуальній нормі не вказується на те, що доручати їх проведення і визначати таким чином суб'єктів проведення негласних слідчих (розшукових) дій має право не лише слідчий, а і прокурор. Водночас у статті, якою визначено повноваження прокурора (ст. 36 КПК України), йдеться про те, що прокурор серед іншого має право доручати слідчому проведення негласних слідчих (розшукових) дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а також доручати проведення негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам. Але в цій нормі нічого не йдеться про те, що в останньому випадку прокурор має право сам брати участь в таких негласних діях. За такого викладення нормативних вимог двох статей КПК України безспірним можна вважати те, що визначати суб'єкта проведення негласних слідчих (розшукових) дій має право як слідчий, так і прокурор. Але не зовсім зрозумілою є роль в таких негласних діях прокурора як їх учасника. Очевидно, в цих випадках слід дотримуватись того правила, що прокурору не доцільно брати участь ні в тих негласних слідчих (розшукових) діях, які він доручив слідчому, ні в тих, які проводять за його або слідчого дорученням уповноважені оперативні підрозділи.

Спірним в теоретичному розумінні і в практичній реалізації є визначення вітчизняним законодавцем такого суб'єкта проведення негласних слідчих (розшукових) дій як «уповноважений оперативний підрозділ». За загальним розумінням, суб'єктами проведення процесуальних дій можуть виступати лише фізичні особи, що наділені конкретними процесуальними повноваженнями. Такі особи несуть відповідальність за законність, правильність, повноту, об'єктивність і неупередженість проведення й фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) дій. Відсутність у такої особи належних процесуальних повноважень вказує на незаконність проведення нею процесуальної дії, а неможливість перевірки й підтвердження наявності в особи відповідних повноважень ставить під сумнів законність отримання нею доказів, а отже й зумовлює неможливість їх використання в доказуванні. Саме тому в пункті 5 ст. 251 КПК України законодавець вказав на те, що постанова слідчого, прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна містити відомості про

особу (осіб), яка буде проводити таку дію. Невиконання цієї вимоги свідчить про грубе порушення процесуальної норми. У випадках, коли негласна слідча (розшукова) дія проводиться не слідчим, а за його чи прокурора письмовим дорученням уповноваженим оперативним підрозділом, саме конкретний працівник оперативного підрозділу як виконавець процесуальної дії має бути вказаним у постанові слідчого чи прокурора. Це прямо витікає з вимог частини 2 ст. 41 КПК України, якою встановлено, що під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу, а не весь оперативний підрозділ користується повноваженнями слідчого. Отже, має місце невідповідність нормативних положень частини 6 ст. 264 КПК України щодо визнання суб'єктом проведення негласних слідчих (розшукових) дій уповноважених оперативних підрозділів і вимог інших статей цього ж закону – ст. 41, ст. 251 КПК України, в яких вказано, що слідчі (розшукові) дії за дорученням слідчого, прокурора має право проводити співробітник оперативного підрозділу, а не підрозділ чи будь-хто з його штатного складу. Надання кримінальним процесуальним законом права проведення процесуальних дій оперативному підрозділу як структурній одиниці правоохоронного органу, що має в своїй структурі невідому кількість штатних працівників, а не конкретному уповноваженому співробітнику оперативного підрозділу, знеособлює виконавця, якого наділено процесуальними повноваженнями слідчого.

Ще більше ускладнює розв'язання цього питання міжвідомча Інструкція, згідно з положеннями якої, оперативного працівника як виконавця негласної слідчої (розшукової) дії, котрий повинен був би бути вказаним у постанові слідчого, прокурора, як того вимагає законодавча норма ст. 251 КПК України, після отримання письмового доручення і не звертаючи увагу на вимоги змісту постанови слідчого, прокурора, визначає керівник уповноваженого оперативного підрозділу, що отримав вказівку від керівника органу, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення і у складі якого знаходяться орган розслідування та уповноважені оперативні підрозділи (п. 3.3. Інструкції). Більш того, керівником уповноваженого оперативного підрозділу визначається ще й конкретний виконавець щодо складання протоколу про проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Отже, якщо виходити із буквального розуміння таких вимог міжвідомчої Інструкції, то виконавцем негласної слідчої дії виступає весь оперативний підрозділ і будь-який його співробітник, а протокол має складати хтось із їх числа за вказівкою керівника підрозділу.

Протокол та додатки до нього не пізніше 24 годин після складання надаються прокурору, зазначеному в дорученні (п. 3.12. Інструкції). Виникає питання: 24 години після складання протоколу чи після проведення негласної слідчої (розшукової) дії? Скільки і ким часу може бути надано на складання протоколу і чи може цей час обраховуватись годинами, днями, тижнями, місяцями? Відповіді немає. Але в згаданій Інструкції не вказано, й на те, ким саме протокол повинен бути направлений прокурору. Адже нею встановлено, що доручення на проведення негласної слідчої (розшукової) дії надсилається слідчим, прокурором керівнику органу, той визначає виконавця – уповноважений оперативний підрозділ, керівник останнього призначає працівника для виконання доручення та співробітника, який складатиме протокол, а за результатами виконання доручення оперативний співробітник складає рапорт, на якому керівник уповноваженого оперативного підрозділу накладає резолюцію стосовно можливості направлення протоколу та додатків до нього прокурору. То хто ж тоді несе відповідальність за своєчасність і взагалі – за направлення прокурору складеного протоколу з додатками до нього?

Водночас ні у відповідних нормах КПК України, ні в міжвідомчій Інструкції не звертається увага на те, що відповідальність за невідкладне складання протоколу і за його зміст покладається на процесуальну особу, яка провела слідчу (розшукову) дію. Це загальні процесуальні вимоги до складання протоколу і відмінити їх ніхто не має права. Не звертається увага у міжвідомчій Інструкції, а тому часто ігнорується на практиці й та вимога, що разом з протоколом прокурору треба направляти не лише додатки до нього, а й усі офіційні документи, на підставі яких конкретній особі (слідчому чи оперативному працівнику) надані повноваження на виконання негласної слідчої (розшукової) дії. Такі документи треба обов'язково долучати до матеріалів кримінального провадження. Оцінка й перевірка допустимості зібраних стороною обвинувачення доказів передбачає й встановлення та перевірку повноважень особи на здійснення конкретних процесуальних дій.

Висновки. Встановлений кримінальним процесуальним законодавством України інститут негласних слідчих (розшукових) дій є важливим і дієвим засобом збирання доказів стороною обвинувачення. Враховуючи, що велика кількість дій, які проводяться органом досудового розслідування в межах цього інституту, допускають можливість тимчасового обмеження конституційних прав окремих осіб, норми, які регулюють діяльність слідчого, прокурора та тих

процесуальних осіб, які діють за їх офіційним дорученням, повинні мати чіткість і однозначно сприймане формулювання законодавчих вимог. Те саме стосується й відомчих та міжвідомчих документів, якими встановлені приписи щодо підготовки й проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у доказуванні. Це забезпечить не лише правильність їх розуміння, але й правильність застосування, виключить можливість порушення прав та інтересів учасників кримінального провадження. Разом з тим, особи, чії конституційні права та інтереси були тимчасово обмежені в зв'язку з проведенням негласних процесуальних дій, повинні бути своєчасно і в письмовій формі повідомлені про такі факти прокурором чи за його доручення слідчим у встановленій для цього формі. Все це створює додаткові гарантії забезпечення прав кожного з учасників кримінального провадження.

### *Джерела та література*

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.
2. Інструкція «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», затверджена наказом ГПУ, МВС, СБУ, АДПС, Мінфіну, Мінюсту України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

**Колесник В. Вопрос однозначности изложения уголовных процессуальных требований к подготовке и проведению негласных следственных (розыскных) действий.** Рассмотрены отдельные проблемы, касающиеся нормативного изложения положений уголовного процессуального закона и ведомственных нормативных документов, которыми установлен порядок подготовки и проведения негласных следственных (розыскных) действий. Обращается внимание на необходимость правильного определения субъекта принятия решения о проведении следственных (розыскных) действий и лиц, которым предоставлено право на их проведение. Обосновывается, что судья наделен правом предоставления разрешения, а не на принятие решения о проведении таких негласных процессуальных действий. Исследованы отдельные проблемные аспекты проведения таких негласных процессуальных действий уполномоченным оперативным подразделением, составления и направления прокурору протокола с результатами их проведения. Институт негласных следственных (розыскных) действий является важным и действенным средством собирания доказательств стороной обвинения. Учитывая, что большое количество процессуальных действий, проводимых в рамках этого института, допускают возможность временного ограничения конституционных прав отдельных лиц, нормы, регулирующие деятельность следователя, прокурора, оперативных подразделений, должны иметь четкие и однозначные формулировки. Лица, чьи конституционные права и интересы были временно ограничены в связи с проведением негласных процессуальных действий, должны быть своевременно и в письменной форме уведомлены о таких фактах прокурором или по его поручению следователем в установленной для этого форме.

**Ключевые слова:** досудебное расследование, негласные следственные (розыскные) действия, процессуальные нормы, следователь, прокурор, следователь судья.

**Kolesnyk V. Issues of Unambiguous Presentation of the Criminal Procedural Requirements Regarding Preparation and Carrying Out Secret Investigation (Search) Actions.** The article highlights some problems concerning normative interpretation of the criminal procedural law concepts and departmental normative documents, which determine the procedure/order of preparation and conducting of secret investigative (search) actions. The study places importance on the need to determine precisely the official (Subject) entitled the powers to work out the strategy of the investigation (search) actions and the persons granted the right to carry them out.

The author of the article argues that the investigative judge has the right to grant permission, but not to make the decision to hold such secret proceedings. The article sheds light on some problematic aspects of these secret proceedings performed by authorized operating units and the issues of drafting the protocol about the results of the investigation and reporting it to the prosecutor. The institute of secret investigative (detective) actions is an important and effective means of gathering evidence by the prosecution. The norms governing the activities of the investigator, and those of the prosecutor and operational units should be clear, accurate and unambiguous in wording, taking into account that a large number of procedural actions conducted by this institute admit/imply the possibility of a temporary restriction of the individual's

constitutional rights. The persons, whose constitutional rights and interests were temporarily restricted in connection with the secret proceedings, must be informed of such facts timely and in writing by the prosecutor himself or at his request by the investigator in the form established for this purpose.

**Key words:** pre-trial investigation, secret investigative (search) actions, procedural norms, investigator, prosecutor, investigative judge.

УДК 343.851.5

А. Гусак

## Пробація як складова ювенальної юстиції в Україні

У статті обґрунтовується доцільність змін системного характеру у структурі органів кримінальної юстиції, а саме в органах ювенальної юстиції. Обґрунтовується потреба вдосконалення системи запобігання злочинам неповнолітніх. Стверджується необхідність реалізації цих змін через впровадження передових ідей щодо виправлення неповнолітніх злочинців. В цьому аспекті актуальними є відновне правосуддя, пробація та медіація. В статті розкриваються ці поняття в структурі діяльності органів кримінальної юстиції.

**Ключові слова:** запобігання злочинності неповнолітніх, органи ювенальної юстиції, відновне правосуддя, пробація, медіація, неповнолітні злочинці, ресоціалізація.

**Постановка наукової проблеми та її значення.** Сучасна правова система України потребує проєвропейського реформування системи запобігання злочинності неповнолітніх. При цьому вона повинна спиратися на здобутки національного законодавства та європейських цінностей, положеннях міжнародних договорів, які обов'язкові до виконання на території нашої держави. Системний характер змін у структурі органів кримінальної юстиції, а саме органів ювенальної юстиції, спрямований на створення оптимальної системи запобігання злочинним діянням осіб, які не досягли повноліття. Одним із способів вирішення цієї проблеми виступає закріплення нових складових розвитку ювенальної юстиції, яке втілюється через передові ідеї виправлення неповнолітніх злочинців. Такою складовою є відновне правосуддя. Воно є одним з шляхів побудови в нашій державі цілісної системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх, яка здатна забезпечити законність, обґрунтованість і ефективність будь-якого пов'язаного з перевихованням та подальшою соціальною підтримкою рішення відносно дитини, яка потрапила у конфлікт із законом [8].

**Стан дослідження наукової проблеми.** Аналіз наукових робіт, стосовно розв'язання проблеми розвитку ювенальної юстиції в напрямку введення відновного правосуддя свідчить відображає про те, що закордонні та вітчизняні правознавці вивчали роль інституту пробації в правовій системі держави. Такі роботи проводили І. Богатирьов, О. Богатирьова, В. Бурдін, І. Войтюк, С. Зеленський, В. Землянська, В. Коваленко, О. Колб, О. Костенко, Є. Назимко, В. Сідлецька, М. Хавронюк, Д. Ягунов, І. Яковець та інші автори.

**Формулювання мети та завдань статті.** Метою цього дослідження є обґрунтування ідеї доцільності впровадження і вдосконалення такого правового інституту, як пробація щодо неповнолітніх осіб, головною функцією якого є зниження рівня рецидивної злочинності вказаної категорії осіб.

**Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.** В Україні відновне правосуддя успішно удосконалюється з 2003 року. Хоча програми відновного правосуддя у вітчизняному законодавстві не прийнято, проте подібні процедури втілювалися на практиці в межах чинного законодавства [6; 10; 13, с.139-141].

Зараз під терміном «відновне правосуддя» розуміють практичні моделі реагування на злочини, які поєднані спільною ідеєю – направленістю на «зцілення» жертв, ресоціалізацію правопорушників та відновлення спільнот [14, с. 24-25]. Загалом інститут відновного правосуддя у кримінальному процесі спрямовує увагу не на особу обвинуваченого, а на особу потерпілого, тобто на відновленні його прав [18, с. 20].

Природа відновного правосуддя розходиться з природою традиційного карального правосуддя, змінюється мета кримінального правосуддя: не покарання, а зцілення, примирення і